Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2022-00191

KPO-10 Vaaranmaa Pasi-Heikki

21.02.2022
JULKINEN

Asia
Kauppaministereiden epävirallinen kokous Marseillessa 13.-14.2.2022

Kokous
13.02.2022 - 14.02.2022

Marseillen epävirallisessa kauppaministerikokouksessa oli kaksi aihetta: EU-Afrikka-suhteet ja EU-Yhdysvallat-kauppasuhteet, erityisesti kauppa- ja teknologianeuvostoa (TTC) silmällä pitäen.

Afrikka-suhteissa näkemykset pitkälti yhteneväisiä. Tasavertainen kumppanuus ja kauppa- ja investointisuhteiden syventäminen (pidemmällä aikavälillä mantereiden välinen vapaakauppasopimus) tärkeitä. EPA-sopimukset nähtiin hyvänä alustana. Jonkin verran kritiikkiä Pohjois-Afrikan kauppasuhteiden tilanteesta. Global Gateway –aloite infra-investointeineen sai laajaa kannatusta.

Yhdysvallat-suhteissa laajaa tukea TTC-työlle. Yhtenevät näkemykset työryhmätyön tavoitteista. Positiivinen agenda tärkeää, samoin valppaus uusien kauppajännitteiden varalta. Toukokuun kokoukselta toivotaan konkreettisia tuloksia.

Työillallisella kuultiin WTO:n pääjohtaja Ngozi Okonjo-Iwealan näkemyksiä tilanteesta Genevessä, ja työlounaalla esiintyi virtuaalisesti parlamentin INTA-valiokunnan puhemies Bernd Lange. Illallisella keskeisin näkemystenvaihto koski kauppa ja terveys –kokonaisuutta. Pääjohtaja suunnittelee seuraavaa ministerikokousta touko-kesäkuulle.

Marseillen epävirallisessa kauppaministerikokouksessa oli kaksi aihetta: EU-Afrikka-suhteet ja EU-Yhdysvallat-kauppasuhteet, erityisesti kauppa- ja teknologianeuvostoa (TTC) silmällä pitäen. Työillallisella kuultiin WTO:n pääjohtaja Ngozi Okonjo-Iwealan näkemyksiä tilanteesta Genevessä, ja työlounaalla esiintyi virtuaalisesti parlamentin INTA-valiokunnan puhemies Bernd Lange. Kokouksessa Suomea edusti kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari ja virkamiesvaltuuskunta.

1. EU:n ja Afrikan kauppa- ja investointisuhteet

Keskusteltiin EU:n kauppa- ja investointisuhteista Afrikan kanssa EU-AU-huippukokouksen aattona. Tavoitteena saada huippukokouksesta (17.-18.2.) poliittisen tason tuki mantereiden tasavertaisen kumppanuuden ja molemminpuolisten intressien edistämiselle. Huippukokouksen yhteydessä julkistetaan Afrikan ”Global Gateway”-investointipaketti, jonka puitteissa pyritään vahvistamaan EU:n ja Afrikan maiden välisiä yhteyksiä. EU pyrkii tukemaan Afrikan mantereen laajuisen vapaakauppasopimuksen (AfCFTA) toimeenpanoa ja vahvistamaan mantereen talouden monipuolistumista talouskumppanuussopimusten (EPA) sekä Pohjois-Afrikan vapaakauppasopimusten toimeenpanolla. EPA-sopimuksia on tarkoitus uudistaa tuomalla sopimuksiin teollis- ja tekijänoikeuksia, kilpailua ja kaupan menettelyjen helpottamista käsittäviä sääntöjä.

Marokon sopimusta uudistetaan mm. kestävien investointien helpottamisen kautta, ja samanlaisia neuvotteluja pyritään edistämään yksittäisten maiden kanssa (mm. Angola). Komission tavoitteena on myös edistää alkuperäsääntöjen harmonisointia Afrikan alueellisten talousyhteisöjen välillä. Kestävän kehityksen tavoitteita ajetaan myös yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP) uudistamisen myötä sekä alueellisten ja kahdenvälisten sopimusten kautta. Ghanan, Norsunluurannikon ja Kamerunin kanssa on keskusteltu kestävästi tuotetusta kaakaosta ja lapsityövoiman käytön estämisestä.

Monissa puheenvuoroissa korostettiin Afrikan vakauden ja hyvinvoinnin välttämättömyyttä myös EU:lle. Mantereen merkitys Euroopalle ja suhteiden kehittäminen uudelta pohjalta korostuivat monissa puheenvuoroissa. Jäsenmaat tukivat laajasti EPA-sopimuksia ja niiden syventämistä suhteiden rakentamisen pohjana. Joissain puheenvuoroissa korostettiin Pohjois-Afrikan sopimusten toimeenpanoa. Kenia-sopimuksen suhteen haluttiin päivittää sopimuksen riitojenratkaisu ja kestävän kehityksen osio ennen sopimuksen allekirjoittamista.

AU-huippukokous nähtiin strategisena mahdollisuutena vahvistaa suhteita. Global Gateway –aloitetta pidettiin hyvänä, Team Europe –toimintatapaa tuettiin. EU nähtiin olevan luotettava kumppani Afrikassa esim. infrastruktuurihankkeissa.

Pitkällä aikavälillä tavoitteena oli mantereiden välinen vapaakauppasopimus, mitä ennen tuli tukea Afrikan sisäistä kauppasopimusta ja sen toimeenpanoa. Afrikka-kauppasuhteiden kehittämisen ohella muutamat jäsenmaat mainitsivat EU:n kauppasopimusverkoston kehittämisen laajemminkin.

Kestävän kehityksen tavoitteet saivat tukea (mm. ympäristö- ja työelämän standardit). Samalla jotkut jäsenmaat varoittelivat kuormittamasta kauppasopimuksia liiaksi. Yhteisistä haasteista puhuttiin (ilmastonmuutos, köyhyyden poistaminen jne.), yhteisiä ratkaisuja esiteltiin (digitaalisen ja vihreän siirtymän edistäminen, energiaan liittyvät uudistukset. Osa jäsenmaista otti esille mahdollisuuden edistää yhteistyötä Afrikan maiden kanssa myös WTO-kysymyksissä.

Suomen puheenvuorossa todettiin tarve edistää EU:n ja Afrikan välisiä kauppa- ja investointisuhteita laajalla rintamalla. Erityisen tärkeää oli edistää Afrikan digitaalista kehitystä (otettiin esille ”Digital for Development”-hub). Suomi tuki EPA-sopimusten edelleen kehittämistä ja syventämistä. Suomi arvosti Team Europe –lähestymistapaa ja korosti eurooppalaisten kehitysrahoituslaitosten ja yksityissektorin yhteistyötä, jotta kestävää kehitystä ja kauppaa voidaan tukea nykyistä paremmin. Global Gateway –hanketta tulisi käyttää proaktiivisesti Afrikan infrastruktuurihankkeiden kehittämisessä, ml. digitalisaation hyväksi. Kestävät eurooppalaiset ratkaisut Afrikalle, kehitysrahoituksen kera, auttaisivat myös eurooppalaisia yrityksiä globaalissa kilpailussa. Suomen puheenvuoro sai tukea useilta muilta jäsenmailta.

2. Valmistautuminen EU:n ja Yhdysvaltojen kauppa- ja teknologianeuvoston (Trade and Technology Council, TTC) seuraavaan kokoukseen

EU:n ja Yhdysvaltain uuden yhteistyöalustan, kauppa- ja teknologianeuvoston (TTC), seuraava ministeritason kokous pidetään todennäköisesti toukokuun puolivälissä, mutta päivämäärä ja pitopaikka eivät ole vielä varmoja. EU:n ja Yhdysvaltojen suhteet olivat parantuneet huomattavasti edellisen hallinnon ajoista, vaikka uusia jännityksen aiheitakin oli (esim. sähköautojen syrjivät valtiontuet). Jäseniltä haluttiin kuulla näkemyksiä TTC-kokouksen tulostavoitteista.

Tilannekatsauksessa todettiin, että TTC tulee nähdä laajemmassa kontekstissa: EU:n hyvinvointi perustuu vahvalle taloudelle, kilpailulle, avoimuudelle ja yhteistyölle. Kauppa ja investoinnit tuovat hyötyjä, ja erimielisyydet ratkotaan sääntöjen kautta ja vuoropuhelun voimin. EU ja Yhdysvallat ovat toistensa suurimmat kauppa- ja investointikumppanit. Suhdetta voidaan entisestään vahvistaa. Yhteisjohtajuus WTO:ssa on nyt tärkeämpää kuin koskaan, kun maailmassa livutaan sääntöpohjaisesta järjestelmästä voimaperustaiseen. EU:n ja Yhdysvaltojen ”velvollisuus” on muokata WTO:ta kuntoon 21. vuosisadan haasteita silmällä pitäen.

Kahdenväliset suhteet ovat parantuneet, Yhdysvallat on sitoutuneempi yhteistyöhön, kauppaärsykkeitä yritetään välttää. Pittsburghin kokouksessa saatiin konkreettisia tuloksia. Toisaalta tilannekehityksen suhteen tulee olla valppaana: Yhdysvalloissa on laajaa tukea erilaisille Amerikka ensin –tavoitteille, jotka voivat olla haitallisia

EU-intresseille. Sähköautojen valtiontukiin liittyvät vahvat huolet nostettiin esille EU:n ja muiden kauppakumppaneiden toimesta. Asian suhteen täytyy olla valppaana jatkossakin.

TTC:ssä tavoitteena on eteenpäin suuntaava agenda, ja kyse on pitkän aikavälin projektista. Mutta TTC:n ei pidä olla keskustelukerho, vaan sen pitää tuoda konkreettisia tuloksia. Keskustelussa käytiin läpi TTC:n 10 työryhmän työtä, sidosryhmäkonsultaatioita ja mahdollisia tuloksia.

Standardisointityö nähtiin keskeisenä, erityisesti uusien teknologioiden standardit. Sen osalta oli tarkoitus sopia kv. standardointityön keskinäisestä varhaisvaroitusjärjestelmästä. Kestävissä arvoketjuissa silmäillään mm. neodyymimagneettimarkkinoita ja pyritään vähentämään epäluotettavia riippuvuuksia esim. sähköautojen valmistuksen suhteen. Puolijohdepuolella pyritään yhteistyöhön kummankin puolijohdelainsäädännön nojalla.

Kahdenväliseen kauppaan pyritään löytämään käytännön ratkaisuja, esim. vastavuoroisen tunnustamisen sopimuksia eläinlääkkeiden ja rokotteiden hyvistä tuotantokäytännöistä, ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin helpottamisen edistämistä laajemminkin. Yhteistyötä tavoitellaan vientivalvonnan ja investointien seurannan suhteen, ja pyritään vähentämään erilaisia kaupan esteitä, kun arvoketjujen kestävyyttä vahvistetaan. Koska Yhdysvaltojenkin puolella on tätä nykyä halua säädellä digitaloutta, se avaa mahdollisuuksia myös EU:n ja Yhdysvaltojen väliseen yhteistyöhön (väärennökset digialustoilla, kuluttajansuoja).

TTC:llä pyritään vastaamaan myös kansalaisyhteiskunnan toiveisiin. Sen vuoksi komissio on aikeissa suhtautua myönteisesti Yhdysvaltojen ehdotuksiin pakkotyön vastaista yhteistyötä, ml. WTO:ssa. TTC-kokoukselta odotetaan vahvaa yhtestyöjulkilausumaa. TTC on myös väline ratkoa globaalihallinnan haasteita, kuten WTO:n uudistaminen ja tasavertaiset kilpailuedellytykset.

Jäsenmailta laaja tuki TTC-työlle ja konkreettisille tuloksille. TTC:tä tuli käyttää positiivisen agendan edistämiseen. Jäsenmaat olivat tyytyväisiä transatlanttisten suhteiden kohentumisesta. Jännitteitä silti oli ja valppautta tarvittiin. Puheenvuoroissa korostuivat standardi- ja sääntely-yhteistyö (ml. nousevat teknologiat, vihreät standardit), WTO-yhteistyön tarve ja toimet tasavertaisten kilpailuolosuhteiden edistämiseksi. Vaatimustenmukaisuuden vastavuoroisuuden arvioinnin ja vaatimustenmukaisuuden tunnustamista koskevien sopimusten edistämistä kannatettiin (mm. koneenrakennuksessa). Puolijohdetyö sai niin ikään tukea. Työelämän normien edistäminen sai kannatusta. Monet mainitsivat myös pienten ja keskisuurten yritysten digitalisaation edistämisen.

Joissain puheenvuoroissa korostettiin TTC-prosessin läpinäkyvyyttä ja jäsenmaiden mukaan ottamisen tarvetta.

Suomen puheenvuorossa korostettiin TTC:n avainasemaa positiivisessa transatlanttisessa yhteistyössä. Nyt tuli lisätä liikevoimaa, jotta kevään kokous toisi konkreettisia tuloksia. Suomelle tärkeitä olivat teknologiastandardit, 5G/6G, ilmasto- ja vihreä teknologia sekä globaalien haasteiden parissa tehtävä työ. Erityisesti tulisi edistyä vaatimustenmukaisuuden arvioinnin helpottamisessa sekä vastaavuuden tunnustamisessa. MRA-sopimukset alensivat kaupan kustannuksia. Ne kattavat monia sektoreita, mutta eivät tulevaisuuden aloja, kuten kyber tai ympäristösääntely. Transatlanttinen yhteistyö voi edistää siirtymää kohti kiertotaloutta ja hiilineutraalia taloutta. EU:n ja Yhdysvaltojen tulisi tehdä työtä yhdessä kestävää kauppaa ja investointeja edistävien monenvälisten politiikkojen, sääntöjen ja standardien eteenpäinviemiseksi. Positiivinen agenda on tärkeä, mutta samaan aikaan tulee olla valppaina uusien kaupanesteiden varalta. Yhdysvalloille tulee korostaa WTO-uudistusten tarvetta. Yhdysvallat-yhteistyö edellyttää strategista pohdintaa tavoitteista.

3. Muut asiat:

Muissa asioissa keskusteltiin ehdotuksesta EU:n liittymisestä Chilen, Uuden-Seelannin, Meksikon ja Kanadan **kauppaa ja sukupuolten tasa-arvoa** edistävään aloitteeseen (GTGA), jonka katsottiin tehostavan EU:n pyrkimyksiä edistää aihepiiriä esim. WTO:ssa; ja **Liettuan ja Kiinan kauppasuhteiden ongelmista**. Komissio selosti Kiinan kauppatoimia ja WTO-riitojenratkaisumenettelyä, johon liittyvät konsultaatiot oli käynnistetty.

4. **Kauppaministerien työillallinen 13.4.2021**

Illallisen keskusteluaiheena oli WTO-tilanne, jota alusti paikalle saapunut **WTO pääjohtaja Ngozi Okonjo-Iweala**. Pääjohtaja kävi läpi neuvottelutilannetta kolmella sektorilla (maatalous, kalastustuet, kauppa ja

terveys). Kauppa ja terveys –teemaan tarvittiin kokonaisvaltainen ratkaisu, asia oli vaikea ja ratkaisuun pääseminen vie aikaa, mutta asia ei tule katoamaan mihinkään. Pääjohtaja korosti joustojen tarvetta kaikilta osapuolilta.

Kalastustukineuvotteluista pääjohtaja totesi, että neuvotteluteksti tarjoaa pohjan sopimukselle, 4-5 kysymystä on vielä ratkaisematta. Erityis- ja erilliskohteluun liittyvät kysymykset ovat iso ongelma. Maataloudessa ongelmat ovat vielä suurempia. Pääjohtaja toivoi, että seuraavassa ministerikokouksessa saadaan sovittua jatkotyöstä, kuten myös WTO:n uudistamisen osalta.

Pääjohtaja painotti kauppa ja ympäristökysymysten merkitystä WTO:lle ja toivoi mm. ympäristöystävällisten tuotteiden ja palveluiden neuvottelujen uudelleenkäynnistämistä. Hän viittasi EU:n suunnitelmiin hiilirajamekanismiksi todeten, että maailmassa on tällä hetkellä 70 erilaista hiilidioksidin hinnoittelumekanismia. Tavoitteeksi tulisi asettaa globaali hiilen hinta, jonka aikaansaamiseksi tarvitaan globaalifoorumi. Pääjohtaja korosti myös kauppa ja gender -teeman merkitystä osallistavuuden lisäämiseksi, todeten että tulevaisuuden kaupan tulee olla osallistavaa, digitaalista ja vihreää.

WTO:n ministerikokouksen lykkäämistä pääjohtaja piti harmittavana, mutta ymmärrettävänä. Pandemian kehitystä on vaikea arvioida ja nyt kun tilanne näyttää helpottavan, olisi nopeasti lyötävä lukkoon MC12:n ajankohta, joka voisi olla välillä toukokuun alku – kesäkuun alku. Toisaalta, neuvottelutulokset ratkaisevat, eikä siis pelkkään ajankohtaan tule tuijottaa.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa ilmaistiin selkeä tuki EU:n neuvottelupositiolle eli pakettiratkaisua, jossa mukana ovat kaikki neljä monenvälistä aihetta. Monissa puheenvuoroissa nostettiin esille teollis- ja tekijänoikeuksien merkitys innovaatioille.

Suomen edustajat

KEUMI Skinnari (UM), Similä (UM), Niemi (UM), Vaaranmaa(UM)

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	Afrikka, Yhdysvallat, WTO, WTO ministerikokous
Hoitaa	**UM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TEM, TULLI, VM, YM